

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

57 Reden der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420,3

Molter, Johann

[Karlsruhe], 1783-1800

[Tittelius, C.]: De [...]urgi legibus locutus est, 12 Nov 1791

[urn:nbn:de:bsz:31-99849](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99849)

De
Ljurgi legibus locutus
est C. Tittelius

Die ⁵ xii Novembr.

MDCCLXXXI.

180.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page]

Director gravissime
Socii honoratissimi,

Duo fuerunt inter Graecos legumlatores, qui non solum, dum viverent, magnam et praecelentem gloriam adepti sunt, sed quorum fama et temporis injuriam effugit, et per omnes terras omnique populos pervagata ad hunc usque diem non modo non minuta sed et aucta est. Quis Hesloriam veterum peruolvens Lycurgum atque Solonem non nascitur? Ille a Lacadaemoneis; hic Atheniensibus tulit leges. Et uterque populus ad summum gloria fastigium progressus, omnique aliis, quas continebat hanc Graecia gentes virtute, praecelsis moribus, sapientibus institutis, bonarumque artium amore longe praestans, his solum legibus suam debet magnitudinem. Quis?

quod ea fuit harum legum sapientie fama, ut
 non solum ad Romanam usque permaneret, sed
 et Romani ipsi, perpetuis inter patres ple-
 bemque certaminibus facturi finem Athenas
 legatos mitterent, ut innotitas leges Sol-
 onis describere et aliarum Græciæ civita-
 tum mores iuraque noscere iussos. Propter
 hoc illam, quos dixi, Græciæ legumlatorum
 celebritatem prædicatamque sapientiam, opera
 prædium esse duxi, pace vestra, ac d. honor.,
 De Lycurgo, qui quidem Solone et maior et
 memoratu dignior esse mihi videbatur, discesserem,
 ne pauca.

Spartæ regnum ab longo tempore duobus una
 regibus obediens, multa ob perpetua hoc
 duos inter principes certamina, est pas-
 sum mala. Lycurgus medendis vulnibus,
 quibus laborabant Lacedæmonii a superiori
 quadam numine destinatus Curonum

ablerum Sparta regem, habuit patrem.
 Frater maior natus, cum nullis relictis
 liberis, mortuus esset, Lijurgus jure
 hereditatis successit in regno patri.
 Mox vero, quod quidem nemo speraverat,
 fratris uxorem gravidam esse compertum
 est. Quae, quum virilis sexus sciret
 edidisset, exclusus a regno est Lijurgus.
 Qui quidem haud de artibus, quibus tamen
 oblinere posset regnum, meditando
 recens natum principem universo populo
 ut regem legitimum monstravit neque
 flatim abdicans pro duloe tantum
 regnare continuit. Paulo vero post
 Lijurgus, quem fratris uxoris loco sibi
 junctae natuque posthumum filium
 e medio tollere animum induerat,
 ab ipso vero, quominus perficeret

facinus impedita fuerat, invidiam ejus
 metuens ederas visere terras statuit.
 Igitur ad Cretenfes tum ob artes bonarum
 leges claros profectus omnia, quae bona
 ei visa essent infeliciter diligenter ob-
 servanda existimavit. Crete, infula
 relicta Affricam perdidit, ubi multa sunt
 nova et Aemeri opera primus Dederit se
 sperat. Ex Affria in Egyptum continuato
 itinere, missi sunt ad eum Lyali, ut ven-
 ret et civitati huius quidem intestinis malis
 maxime laboranti auxilium ferret, rogaturus.
 Lycurgus, patria amore commotus civium de-
 siderio satisfaciendum esse existimans in
 patriam reversus est. Spartanorum populus,
 quem perpetuam secessionem iam tadebat,
 nunc Lycurgo obedientiam promittens, facili-
 ter ab eo impetravit ut novam melioremque
 daret civitati formam. Charilaus, tunc
 imperans et initio ab ipsis rebus incivem

abhorrens, in Mineræ fugit templum; dein
 precibus civium ad uelut pacationi accessit.
 Sed ut regibus umbra saltem pristina potestatis
 superesset, jus successionis, quo antea gauderent,
 eis relicta est. In publicis consiliis
 locum obtinebant singularem, proximi dabant
 vota, legati peregrinique ab eis excipiebantur,
 sed et in bellis præerant exercitibus. Circa
 cum scripsit tamen potestatem regiam se
 natus a Licurgo confidatilis inter populum
 et regem quasi medium teneret. Quo quidem
 dem in senatu viri modo sexaginta annis
 maiores virilibusque singularibus præditi
 obtinere poterant locum. Hic senatus
 summum fuit tribunal, cuius sententia
 ab omnibus erat præstanda, obedientia.
 Nihil vero Licurgo fuit potius, quam ut
 populo in summa paupertate languerenti
 auxilium ferret. Quem in finem pollicibus
 persuasit cedere, et cœgit, ut terras

civitali traderent aequalisque terrarum inter
omnes divisionem fieri paterentur. Unus
quisque igitur civis partem accepit alen-
da familia sustentandam. Neque vero hoc
Lycurgus ad veram aequalitatem omnium
civium sufficere ratus, quoad divitiarum
cupiditas superesset, vel hoc malum ex-
terminari studuit.

Divides quidem argento auroque non or-
bavit, sed quod idem erat, argenti auroque
pretium diminuit, tantumque ferro in
mercatura uti permisit Spartanis. Quae
quidem ferrea pecunia, quam apud ceteras
Graeciae gentes haud valeret, sed quae raritas
eius Spartanis ipsis maxime esset mag-
nifica, mox ita coepit contemni, ut
pauci tantum ea ad huc uterentur. Itaque
etiam singula laeta Justinus non pecunia
sed compensatione mercium iussit. Auri
argenti que usum velut omnium foederum
materiam sustulit. Sic divitiis non solum
sed et earum comitantibus avaritia, fraudes

et libido ab hac civitate excluderentur.

187.

Duo tamen cuncta, quamquam sapientis
disfina instituta, ad coercendas libidines,
in quas homines natura feruntur, non
suffecerant. Omnis itaque virilis sexus
in communi Domo convivari iussi sunt,
et ne peregrinorum exemplo civium
corrumperetur mores nulli extraneo per
noctem in urbe versari licuit. Ad has comy
munes epulas quique per mensem lege
constitutum dedit tributum. Ne pueri
quidem ab his epulis arcebantur, sed eas
tamquam temperantia, frugalitatis
sapientiaque scholam frequentare tene
bantur. Atque dyourguus firmam
mansuramque legibus suis auctoritatem
conciliaturus nihil huic fini asse
quendo accommodatus duxit, bona liber
orum educatione. Ita ne intra domum
parentum corruptius haberentur tamquam
communes civitatis liberos publice

eos alendis curavit. Jamque gravidis
 mulieribus precepta dedit, quorum obser-
 vatione sanos validosque partus essent:
 ceteris, qui nimis forent infirmi vel in-
 validi, tanquam rei publicae oneri fularos
 exponi iussit. Interim ad septimum
 usque aetatis annum parentibus permisso
 jamque davis adfecti, septimo demum
 anno praeterlapso publicis clasibus traditi,
 omnium laborum, caloris ac frigoris
 patientes et ad parentium apti recedeban-
 tur. Ipsa quoque corporis exercitia
 labores potius quam ludos nominaverit.
 Nullo pedum tegmine induti nudique inter
 se dimicabant. Inter epulas etiam
 erudiebantur pueri, praecipue de
 magnis et claris dictis factisque
 tum viventium hominum interrogante.
 pueris, quae sentiebant breviter et diffini-
 te respondentibus. Neque pueris omnibus
 adque fierent molestis, quovis anno ante

Diano aram flagellati sunt. Totaque
 educandi ratio hoc unice spectabat ut bellicis
 laboribus ferendis iisque artibus, quibus
 opus in bello idonei efficerentur. Eundemq;
 in finem permiffum ut fuit contubernis
 nalis auferre quoque volebant, De
 prehensi vero in fraude magnam dabant
 poenam minus ob crimen quam ob
 inhabilitatem. Inde a duodecimo etatis
 anno in classem superiorem transferati
 molestiorem jam duriorisque discipli-
 nam experiebantur. Inter certamina
 plures oculis orbati, alii vulneribus scorbantur.
 Cuius generis ad tricesimum
 usque annum utebantur, qui triginta
 annis minores neque uxores ducere, neque
 stipendia facere neque munere publico
 fungi poterant. — Neque
 Paellanum educatio admodum mihiot
 fuit, quem et ipso, ab prima etate

perpetuis laboribus arduaque uita genit
 O adfuerent propositis etiam corporis
 exercitationibus. Quippe dimicabant
~~se~~ inuicem, librabant pila, quoque
 magis essent quibusuis molestis pares
 interea haec curiosa agere tenebantur.
 Quod factum est ut Spartanorum man-
 uerum singulari audacia, frugalitate
 patriaeque, summo amore haberentur.
 Luceat mihi qui quantusq; illarum fuerit
 animus aliquot demonstrare exemplis.
 Aliquando quem peregrina quadam femina
 Spartanarum mulieres uiris imperare
 solas foire dixisset, Leonida conjit.
 et Spartanarum mulieres uiros solas
 O uere respondit. Illa audita filii
 pro patria dimicantis morte imoto
 animo haec fata fertur: propter
 hoc ipsum in lucem edidi. Praeter
 has leges multa adhuc instituta
 multaque mores legum obtinere

De quibus dicere meum esse hanc
 existimo. Jam vero de morte Licurgo
 adhuc pauca dicam. Is præclaros legum
 suarum fructus videns nihil magis
 habuit in uolo nihilque ei fuit potius
 quam ut longissime intemerata vigerent
 à se constituta leges. Præter huiusmodi
 sumebat Delphos idcirco se facturum
 esse ut oraculum de cæteris rebus
 inflexuendis consulere et iurejurando
 civis adhiereat ne quid ante ipsius
 veredictum imutarent. Benigne ab
 oraculo exceptus interrogat an
 adhuc legibus suis aliquid desit. Quo
 negato responsum oraculi Spartam
 misit fameque ipsi sibi conscivit
 mortem. Quæ quidem magnum
 præclarumque facinus ita licet
 moniti sunt admirati ut fumam fide,
 quæ ab illo Lycurgo iuraverant, ser-
 uarent. His sane legibus debent

Lacedaemonii quam assecuti sunt in
 bello victoriarum virtutibusque in
 pace iustitiae, fidei, sapientiae,
 frugalitatis gloriam, quam nulla
~~aliam~~ aliam, nulla temporis debbit
 injuria, quae dum erant homi-
 nes harum virtutum amantes
 perennabit. —